

Filmoteka Szkolna

Lekcja wychowawcza poświęcona tematyce wstydu w oparciu o film „Dziewczyny do wzięcia” Janusza Kondratiuka - Materiały metodyczne Marcin Majkut

ETAP EDUKACYJNY podstawowa, ponadpodstawowa

CZAS 2 - 3 godziny lekcyjne (najlepiej bez odstępu czasowego z przerwami 10 minutowymi)

Metody pracy:

- praca indywidualna
- praca na forum z całą klasą - dyskusja,
- praca w grupach

Cele:

edukacja młodzieży w zakresie pojęcia „wstyd”: czym jest wstyd, gdzie powstaje, jakie są jego źródła psychoedukacja młodzieży w zakresie raczenia sobie z uczuciem wstydu i rozpoznawania, kiedy ma on racjonalne uzasadnienie.

Środki dydaktyczne

- film „Dziewczyny do wzięcia” w reż. Janusza Kondratiuka, 45' (Filmoteka Szkolna, pakiet nr 20)
- karta pracy ucznia

Wstęp dla nauczycieli:

„Film przedstawia jeden dzień z życia trzech prowincjuszek, które w sobotę przyjeżdżają do Warszawy, by nacieszyć się wielkomięjskimi rozrywkami, a przede wszystkim, by kogoś poznać.”
- z opisu filmu zamieszczonego w broszurze do pakietu Filmoteki Szkolnej nr 20.

Bohaterowie i relacje między nimi pozwalają na rozmowę i pracę dotyczącą emocji, która w wieku dojrzewania zaznacza się szczególnie mocno, a mianowicie wstydu. Wstyd pojawia się w naszym życiu z wielu różnych powodów i dotyka różnych płaszczyzn naszego funkcjonowania. Niemal każda z nich została zaprezentowana w filmie, dlatego można go uznać za doskonały pretekst do rozmowy na ten trudny temat. Anna Dodziuk w artykule „O wstydzie” zamieszczonym w miesięczniku Charaktery (8/2004) opisuje możliwe przyczyny wstydu. Można je odnieść do filmu „Dziewczyny do wzięcia” w następujący sposób:

1. Ciało, wygląd zewnętrzny i zdrowie - Bohaterki filmu przyjeżdżają do miasta „na podryw”, co w oczywisty sposób wiąże się z oceną atrakcyjności (własnej i cudzej). Jedną z bohaterek, grana przez Ewę Szykalską bez skrępowania prezentuje swoje brzydkie uzębienie.

2. Charakter, psychika i życie wewnętrzne, w tym uczucia - Dziewczyny udają, również wobec siebie. Nie chcą zostać odrzucone jako nieatrakcyjne koleżanki, które są nudne albo nieciekawe dla mężczyzn.

3. Zdolności i umiejętności, osiągnięcia w tym praca, zawód, prestiż społeczny, pozycja materialna, a także rodzina, środowisko, otoczenie i wszelkie kontakty z ludźmi - Dziewczyny chcąc poprawić swoją pozycję społeczną szukają związków (miłości) w dużym mieście. Unikają mówienia, że są z prowincji. Z kolei mężczyźni chętnie podkreślają swój status społeczny, to że mają pracę.

4. Płeć, czyli JA jako kobieta i mężczyzna, system wartości i ich realizowanie, życie duchowe, w tym religijne, droga życiowa - Relacje romantyczne budzą silne emocje, w tym te trudne, a więc i wstyd. Obrazuje to na przykład scena, w której mężczyźni mobilizują się do zaczepienia dziewczyn (pokazują, jak trudno podejść do nieznanymi kobiet i zacząć rozmowę). Z kolei ostatnie sceny filmu pokazują, jak wstyd związany z przekraczaniem granicy intymności i pokonywaniem własnej nieśmiałości, przegrywa ze wstydem wywołanym przez presję społeczną.

Rozmawiając o tych wszystkich aspektach relacji między bohaterami filmu dotkniemy bardzo delikatnych sfer funkcjonowania uczniów, w sposób dla nich zupełnie bezpieczny. Warto to zrobić, by w ten sposób edukować uczniów w zakresie źródeł wstydu, w tym tych najbardziej

nieracjonalnych lub stygmatyzujących. Dyskusja wokół filmu stanowi na przykład okazję, by poruszyć temat niesłusznej presji społecznej i wstydu, który często odczuwamy, kiedy próbujemy odmówić innym (na przykład niemoralnej propozycji takich jak seks, narkotyki, zachowań krzywdzących fizycznie lub psychicznie innych). Warsztat pomoże nam również w kształceniu w uczniach poczucia własnej wartości, poprzez podważanie krzywdzących założeń na temat tego, czego powinniśmy się wstydzić, a co nas zawstydząć nie powinno.

Wskazówka: Prowadząc warsztat proszę zadawać uczniom pytania otwarte, to znaczy takie, które umożliwiają rozwinięcie tematu bez konieczności odpowiadania „tak” lub „nie”. Przykład pytanie otwarte: „Czym jest dla was wstyd?”, „Jak scharakteryzowałibyście bohaterów w filmie Dziewczyny do wzięcia”? etc.

Przebieg pierwszej lekcji:

1. Na początku lekcji wychowawczej, jeszcze przed projekcją filmu, nauczyciel prosi uczniów o napisanie na kartce papieru odpowiedzi na pytanie „Czego się wstydzicie?”. Nie trzeba podpisywać kartek własnym imieniem i nazwiskiem. Kiedy czas się skończy nauczyciel poprosi uczniów o odłożenie swoich kartek na bok. Wyciągnijcie proszę kartki papieru i napiszcie proszę czego się wstydzicie - nie podpisujcie się pod kartką, po napisaniu zachowajcie ją tylko dla siebie. Jeśli chcecie możecie zaszyfrować tę informację, tak byście tylko wy wiedzieli, o czym napisaliście. Macie na to 2 minuty.
2. Następnie rozpocznie się projekcja filmu. Przed samą projekcją nauczyciel przekaze uczniom Kartę pracy ucznia i wskazówkę, by zwracali uwagę na wady i zalety bohaterów filmu.
Uwaga: Ponieważ film trwa 45 minut i jego emisja zakończy się już po dzwonku na przerwę, nauczyciel jeszcze przed projekcją filmu powinien uprzedzić uczniów o tym, że film zakończy się w trakcie trwania przerwy i poprosić, by pozostali aż do końca projekcji.
3. Po emisji filmu, nauczyciel prosi uczniów, by na kartach pracy ucznia zapisali wady i zalety bohaterów filmu. Czas przeznaczony na to działanie nie powinien być dłuższy niż 3 minuty. Ważne, by wypełnione Karty uczniowie zachowali na kolejną część warsztatów. W idealnej sytuacji warsztat powinien być kontynuowany od razu, na kolejnej godzinie lekcyjnej. Jednak, jeśli nie będzie to możliwe, ważne jest, aby kolejna część warsztatu mogła się odbyć jak najszybciej - by zachować świeżość doznań i pamięć na temat szczegółów filmu.

Przebieg drugiej lekcji:

4. Kolejna część warsztatu rozpoczyna się od krótkiej dyskusji na temat samego filmu wokół następujących pytań:
Czy film wam się podobał? Czy realia w nim pokazane mocno odbiegają od współczesności? Czy zachowanie bohaterów wydaje wam się znajome, dziwne, niedzisiejsze?
Na dyskusję proszę przeznaczyć nie więcej niż 5 minut.
5. Następnie nauczyciel prosi uczniów o podzielenie się na grupy 4-5 osobowe i zwraca się do nich w podobny sposób:
Kiedy jesteście już w swoich grupach, usiądźcie twarzami do siebie. Proszę abyście przez chwilę porozmawiali o poczuciu wstydu, jaki towarzyszył bohaterom filmu. Porównajcie swoje karty pracy i rozmawiajcie na temat tego, czego dotyczył ten wstyd. Macie na to 7 minut.
Nauczyciel przygotowuje Kartę pracy ucznia powiększona do rozmiaru A1 i przymocowuje w widocznym dla wszystkich miejscu (na przykład na tablicy). Na arkuszach będą zapisywane przykłady wstydlivych zachowań, które uczniowie odnaleźli w filmie. Nauczyciel wypełnia poszczególne rubryki tabeli informacjami podawanymi przez uczniów.

Poszczególne przykłady są analizowane poprzez następujące pytania:

Czy bohaterowie przeżywali wstyd, a jeśli tak, to jaki? Kiedy im towarzyszył? Czy ten wstyd ma przełożenie na konkretne wady bohaterów? Jakie to wady? Czy te wady rzeczywiście odpowiadają za poczucie wstydu? Czy to znaczy, że wstydzą się cały czas? Czy wstydzą się tylko przy innych? Dlaczego? - 20 minut

6. Kolejnym elementem warsztatu to dyskusja przy wykorzystaniu konkretnych fragmentów filmu. Nauczyciel informuje uczniów o dalszym przebiegu warsztatu:

„Zobaczymy teraz konkretne fragmenty filmu „Dziewczyny do wzięcia” i spróbujemy je przeanalizować pod kątem wad bohaterów filmu i rodzącego się w nich poczucia wstydu”.
00:16:45 - 00:19:00 Sytuacja przy stoliku w kawiarni, kiedy wszyscy bohaterowie jedzą krem i rozmawiają (wiemy, że jedna z dziewczyn bardzo nie lubi kremu a zmusza się do zjedzenia już trzeciej porcji). Analiza scenki powinna przebiegać wobec postawionej tezy: „Czy mamy tu do czynienia ze wstydem, a jeśli tak, to skąd się ten wstyd bierze”

Pytania do dyskusji:

Czy fakt, że dziewczyna nie lubi kremu jest jej wadą? Czy to, że nie lubi kremu doprowadziło do niezręcznej sytuacji? Co dziewczyna powinna zrobić? Czy powinna powiedzieć, że nie lubi kremu? Jak wtedy zareagowałby inni (pamiętajcie, że w tamtych czasach nie można było zamówić wszystkiego tak jak teraz - były obecne głębokie ograniczenia gastronomiczne) Czy dziewczyny po „wpadce” koleżanki z kremem - powinny w taki sposób reagować? (scena w toalecie „Najadłyśmy się przez Ciebie wstydu”, etc) warto również zadać pytanie o to, w jaki sposób dziewczyna (grana przez Ewę Szykalską) eksponuje swoje uzębienie, choć jest przecież mało atrakcyjne, dlaczego nie traktuje swoich ciemnych koron jako swojej wady, ale właśnie mocno je eksponując sprawia, że zaczynamy się do nich przyzwyczajać, czy powinna się wstydzić swoich zębów?

Dyskusja ma na celu uświadomić uczniom jak trudno jest czasem odróżnić wadę od zalety.

Czasami to o czym myślimy, że jest wadą wcale nią nie jest. Tym bardziej nie powinno to prowadzić do poczucia wstydu - 20 minut

W tym momencie kończy się czas godziny lekcyjnej. Jeśli nauczyciel może wygospodarować kolejną godzinę lekcyjną na dalsze kontynuowanie warsztatu, to będzie można uznać, że warsztat będzie kompletny.

Przebieg trzeciej lekcji

Po przerwie można kontynuować analizowanie kolejnych scenek, podobnie jak działo się to z pierwszą. Na każdą ze scenek proponujemy przeznaczyć około 10-8 minut.

00:22:40 - scena prezentująca akt artystyczny. Pytania mogą dotyczyć poczucia wstydu związanego z nagością.

Pytanie do dyskusji:

- Dlaczego aktorzy się nie wstydzą? Jaka jest różnica pomiędzy nagością artystów a nagością kucharzy?

00:28:40 - scena, w której jedna z dziewczyn jest „wyrzucana” przez swoje koleżanki z łóżka, na którym siedzi i ogląda zdjęcia.

Pytania do dyskusji:

Jak się czuje? Czy powinna odczuwać wstyd? Jak zachowały się jej koleżanki? Jak odreagowuje tę sytuację? Jakie widzimy w tej scenie wady a jakie zalety?

00:35:40 sekunda - scena, w której „odrzucona” od towarzystwa dziewczyna zaczyna sama tańczyć

Pytania do dyskusji:

Dlaczego to robi? Zazwyczaj jest to sytuacja wstydliva, kiedy mamy zacząć tańczyć, szczególnie sami przed innymi? Co ona pokazuje tym tańcem?

00:36:50 - przychodzi kelner i zaczyna interesować się dziewczyną.

Jak tutaj pokazana jest wstydlivość? Czy dziewczyna powinna „bronić” się przed zamknięciem drzwi? Dlaczego nikt inny nie zareagował? Jak to się stało, że dziewczyna nie może mocniej postawić się przed zaprowadzeniem jej do łóżka? (ten temat może być kontrowersyjny ze względu na konotacje seksualne)

Podsumowanie warsztatu:

Całość warsztatu powinna być podsumowana dyskusją wśród uczniów. Przykładowe pytania: Czy nasze wady, te prawdziwe (jak wada wzroku) i te, które sobie tylko wmawiamy albo są wynikiem otaczającego nas wpływu społecznego - muszą zawsze prowadzić do poczucia wstydu? Czy wstyd jest czymś złym? A może jest zły wstyd i dobry wstyd? Jeśli tak, to podajcie przykłady. Jak możemy poznać, czego mamy się wstydzić? Co zrozumieliśmy z tego warsztatu, co nam uświadomił?

Na samym końcu dyskusji nauczyciel powinien podziękować uczniom za warsztat i poprosić ich aby jeszcze raz spojrzeli na swoje notatki, gdzie zapisali „czego się wstydzą” i zastanowili się czy coś zmieniło się w ich postrzeganiu?

Bibliografia:

- Anna Dodziuk (1999) *Wstyd. Jak lepiej go rozumieć i nie pozwolić, żeby zatruwał nam życie*. Warszawa: Instytut Psychologii Zdrowia Polskie Towarzystwo Psychologiczne
- Anna Dodziuk. *Wstydu oszczędź i sobie i innym*. W: „Charaktery” 2004, nr 8, s. 8-16, Kielce
- Windy Dryden (2008), *Jak pokonać wstyd*. Łódź: Wydawnictwo JK

Karta pracy ucznia

Konkretny przykład wstydu w filmie	Co doprowadziło do powstania wstydu?	Czy jest to wada bohatera/bohaterki? Jaka?	Jeśli nie jest to wada bohatera/bohaterki to co doprowadziło do poczucia wstydu?

Karta pracy nauczyciela

(powiększona do formatu A-1)

Konkretny przykład wstydu w filmie	Co doprowadziło do powstania wstydu?	Czy jest to wada bohatera/bohaterki? Jaka?	Jeśli nie jest to wada bohatera/bohaterki to co doprowadziło do poczucia wstydu?